

ROSNAĆ (21) *vb impf*

o prawdopodobnie jasne (tak w rosnący).

inf rosnać (1). ◇ *praes 1 sg* rosnę (7). ◇ *3 sg* rośnie (6). ◇ *3 pl* rosną (2). ◇ *fut 3 pl subst* będą rosnać (1). ◇ *imp 3 sg* niechaj rośnie (1). ◇ *2 pl* rośnicie (1). ◇ [*con 3 sg n* by rosnęło. ◇ *1 pl m pers* byśmy rosnęli. ◇ *2 pl m pers* byście rosnęli. ◇ *3 pl m pers* by rosnęli.] ◇ *part praes act* rosnać (2).

Sł stp brak, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. Powiększać się, wzrastać; crescere, grandescere Calep, Cn; succrescere Vulg; alescere, excrescere Calep; augescere, gliscere, increscere Cn (14) : Alesco, idem quod cresco – Rośnie, przibiwamnie. *Calep* 51a; *Grandesco, Cresco, grandis fio* – Rozraftam się, rosne. *Calep* 462b, 240b.

a. O wzrastaniu jako procesie stopniowego rozwoju organizmów żywych aż do osiągnięcia przez nie określonej wielkości i postaci (2) :

α. O roślinach (1):

rosnąć w co [= rozwijać jakąś część] (1): *Caulesco, in caulem excresco, caulem produco* – W głąb [= w łodygę, w pęd] rośnie. *Calep* 174b.

β. O ludziach (1) :

rosnąć jak (1): Bo iako się drzewkam przydawa: iakie z ziemi wyrośną krzywe albo proste/ też poftawę gdy gich nie oprawią: y stare miewaią. Takieź dzieci iestli prosto á słuźnie będą powijane/ tedy też prosto będą rośnąć. *FalZioł* V 35; [*TerentMatKęł* R2v].

[*Przen:*

Fraza: »ciało rośnie«: W którym [w Chrystusie] wżytko ciało (tho iest/ Zbor święty) thak niech bywa zjednoczone y spoione [...] ku zbudowaniu łamego łebie przez miłość. To iest/ tá głowá Pan Kryftus to łpráwuie/ y do tego wługuie/ iákoby w miłości ciało wżytko [tj. Kościół] rośnęło. *GilPos* 289v.]

b. Zyskiwać na znaczeniu, zdobywać wpływy, wzrastać w potęgę, wzmacniać się, rozszerzać się (8) : *Vigeo, Floreo, polleo, sive potens aut in vigore sum, et viriditate quandam habeo* – Iestem przimoci roznę, ktnę. *Calep* 1123a, 794b.

α. O Kościele (4) : Kościół y náuká Pána Chriftułowá (choć my śpiemy ábo czuiemy) záfwsze rośnie zá łpráwá y opátrznóciá Bożá *WujNT* 139; Zwłáfzczá że ten iest kościół Chriftułow prawdziwy/ który poczáwłzy łię widomie od Ieruzálem/ odiet był od Zydow/ y przeniesion do Pogánow (á miánowicie do Rzymu) y ták łię widomie rozniół y rołkrzewił nigdy nie wftáiac/ ále záfwsdy rośnac/ ták długo áż wnidzie zupełność Pogánow *WujNT* 393, 139 *marg, Zzzzz2v.*

β. O władcy (2) :

Szereg: »mnożyć się i rosnać« (1): Y miełkał Dawid ná zamku Syon [...]. Y chodził mnożąc się y rośnac [*proficiens atque succrescens*]/ A Pan Bog załtępow był zniem. *Leop* 2.Reg 5/10.

W przen (1) : [do przybywającego do Polski Zygmunta III:] Zyi nam Pánie te godźiny Ták iáko Phenix iedyny/ Z tobą niechay Krolu drogi Rośnie ieleń/ wiatronogi. *KmitaPsal* A3v.

c. [Rozwijać, pomnażać coś w sobie, doskonalić się, utwierdzać się w czymś:

rosnąć w kogo: GilPos 180v *cf Szereg.*

rosnąć czym: [wypisuje św. Piotr] fkađ fie rodzą Krześciánie w Syny Boże/ iże z Bogá przez słowo iego święthe/ [...] gdy iemu ferdecźnie á łtátecźnie ludzie wierzą. Otoż iefli fie Krześciánie rodzą ze słowá Bożego/ słufźna też áby fie chowáli á rośnėli słowem Bożym *GilPos* 83v.

rosnąć w czym: *GilPos* 180v cf *Szereg*.

W porównaniu: Otoż w tym [w czynieniu poboźnych uczynków] pomnażaycie fie im dáley tym więcey żebyfmy thák záfwsze nie byli dziećinnymi/ ále ábyfmy rośnėli iáko drzewo máłe poczáfwszy dobre owoce potrofze rodzić/ im dáley rofcie tym więcey owocow też rodzi. *GilPos* 53.

Szereg: »mnożyć się a rosnać«: żebyfcie w tákich y we wřzech pokuřach nie vřtawáli/ ále thák fie mnożyli á rośnėli we wnětrznego człowieká/ w dobrej wierze/ w życiu řpráwiedliwym/ iákoby w nich Pan Kryřtus mieřkał dáry fwoimi y łáfká fwoią świętą. *GilPos* 180v.]

d. *Wzrastać liczebnie przez rozmnażanie się (1) :*

rosnąć gdzie (1): Tedy mu [Noemu] P. Bog wyniść/ z łynmi y z żonámi ich y wypuścić wřzytki zwierzętá kazał: y dał im błogofłáwieńřtwo mowiąc: Rośńicie á mnofźcie fię ná ziemi. *SkarŻyw* 270.

Szereg: »rosnać a mnożyć się« (1): *SkarŻyw* 270; [Stworzył też człowieká z ziemie Adámá ku podobieńřtwu řwemu/ Stworzył mu też towarzyřkę krańną Ewę wyřáfwszy kořc z boku iego/ rzekąc. Rośńicie á mnofźcie fie [*crescite et multiplicamini Vulg Gen 1/28*] *BielKron* 1551 1].

2. *Wyrastać, ukazywać się gdzieś (4) :*

a. *O roślinach i ich częřciach; germinare, pullulare Calep (3) :* Wyćiřni łok z korzenia przeřtępowego/ poki mu iágody nierofną/ áłbo niźli dořtáią: tym łokiem lice pomázuy/ dźiwney mu gładkořci przydařz. *SienLek* 80; *Germino, Pullulo et germen emitto – Rořnę, puřczám fie. Calep* 453a; *SzarzRyt* D2.

b. *O włosach (1) :* Krew Nietoperzowa, włofom rořnać nie dopuřcza: gdy ią gdzie pomaże *FalZioł* IV 27b.

3. *żyć, rozwijać się; znajdować się gdzieś, występować; o roślinach [gdzie] (3) :* Rořnie w tey ziemi ziele ktore v nas Tatarřkim zową, bowiem nie daleko iefł od Tatarow. *MiechGlab* 41; *Buxetum – Mieřce gdzie bukřpan rořnię. Calep* 143b, 419a.

Synonimy: **1.** *pomnażać się, przybywać; b. ktnąć, mnożyć się, rozmagać się, rozszerzać się, wzmacniać się; c. mnożyć się, pomnażać się; d. rozmnażać się; 2.a. krzewić się, pukać się, puszczać się; 3. żyć.*

Formacje współrdzenne cf ROŚĆ.

Cf ROSNAĆY, ROŚNIENIE